

(๒๓)

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๖๗

เรื่องพิจารณาที่ ๓/๒๕๖๗

วันที่ ๑๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๗

ระหว่าง { ศาลแพ่ง ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

เรื่อง พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๕๕๕ มาตรา ๖/๑ และ
มาตรา ๘ ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม
มาตรา ๒๙ วรรคสอง และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง หรือไม่

ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้าน (นางนภา แสนศิริปัญญา) ในคดีหมายเลขดำที่ พ ๒/๒๕๖๕
เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริงตามคำโต้แย้งของผู้คัดค้าน
และเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีพิเศษ ๓ สำนักงานอัยการสูงสุด ยื่นคำร้อง
ต่อศาลแพ่งขอให้มีความสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของนายวันดี พึ่งสิงห์ กับพวก
ตกเป็นของแผ่นดินว่า สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) รับรายงาน
จากสำนักงานศุลกากรท่าอากาศยานดอนเมืองว่า เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๒ เจ้าหน้าที่ศุลกากร
สำนักงานศุลกากรท่าอากาศยานดอนเมือง ตรวจค้นกระเป๋าสัมภาระของนายวันดี พึ่งสิงห์ ที่เดินทาง
จากประเทศญี่ปุ่น พบธนบัตรประเทศญี่ปุ่นฉบับละหนึ่งหมื่นเยน จำนวน ๓,๓๐๐ ฉบับ รวมเป็นเงิน

- ๒ -

๓๓,๐๐๐,๐๐๐ เยน (คิดเป็นเงินสกุลบาทไทยประมาณ ๙,๖๓๑,๔๒๓.๕๗ บาท) จึงยึดไว้เป็นของกลาง และแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบว่าเป็นการนำเงินตราต่างประเทศมีมูลค่ารวมกันเกินกว่า ๑๕,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ หรือเทียบเท่าเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่แจ้งรายการเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สุลกากร พร้อมรายงานไปยังสำนักงาน ปปง. ต่อมาคณะกรรมการเปรียบเทียบตามพระราชบัญญัติ สุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ เห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานปฏิบัติพิธีการศุลกากรไม่ถูกต้อง ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๒ พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๔ มาตรา ๘ และมาตรา ๘ ทวิ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการส่งหรือนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือ ออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๙ และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน (ฉบับที่ ๖) มีมติเห็นควรระงับคดีโดยปรับเป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท และให้ปฏิบัติพิธีการศุลกากรให้ถูกต้องครบถ้วน พร้อมคืนเงินดังกล่าวตามประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ ต่อมาคณะกรรมการธุรกรรม ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ เห็นว่า เงินจำนวนดังกล่าว เป็นของผู้คัดค้านซึ่งได้มาจากการประกอบอาชีพที่ประเทศญี่ปุ่นฝากมาให้บุตรชายและพี่สาว เพื่อเป็นค่าเลี้ยงดู แต่เนื่องจากคณะกรรมการกฤษฎีกาเคยให้ความเห็นตามบันทึกสำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๑๗๐๒/๒๕๖๐ ว่า การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรอันเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง (๗) จึงมีมติให้ยึดเงินดังกล่าวไว้ชั่วคราว และให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณายื่นคำร้องขอให้ศาลแพ่งมีคำสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง

ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลแพ่ง ผู้คัดค้านโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ บัญญัติให้ถือว่าเงินตราต่างประเทศเป็นของ ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และให้ถือว่าการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดตามกฎหมาย ว่าด้วยศุลกากร ทำให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง (๗) ด้วย เป็นการขยายความหมายคำว่า “ของ”

ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร เป็นเหตุให้บุคคลต้องรับโทษหนักขึ้น ขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรในการพิจารณาผู้กระทำความผิดที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินซึ่งเป็นโทษทางอาญาโดยพนักงานอัยการไม่ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาของผู้คัดค้าน กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการใช้สอยทรัพย์สินของผู้คัดค้าน ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๗ ผู้คัดค้านขอให้ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

ศาลแพ่งเห็นว่า ผู้คัดค้านโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๗ ซึ่งศาลแพ่งจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงส่งคำโต้แย้งดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับหนังสือส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่ เห็นว่าศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๗ หรือไม่ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลแพ่งจะใช้บังคับแก่คดี เมื่อผู้คัดค้านโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ แต่ไม่ปรากฏว่าผู้คัดค้านแสดงเหตุผลประกอบคำโต้แย้งว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคสอง วรรคสี่ และวรรคห้า มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า และมาตรา ๓๗ วรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า วรรคหก และวรรคเจ็ด อย่างไร กรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะประเด็นว่า พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

- ๔ -

มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๒๙ วรรคสอง และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่ และเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำความเห็น และจัดส่งสำเนาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำความเห็นและจัดส่งสำเนาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และอธิบดีกรมศุลกากร จัดทำความเห็นในแนวทางเดียวกันและจัดส่งสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๕๘๕ มาตรา ๖/๑ มีความเป็นมาจากการที่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์กรต่อต้านการฟอกเงินเอเชียแปซิฟิก (Asia/Pacific Group on Money Laundering : APG) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มีพันธกรณีต้องเข้ารับการประเมินการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย (Anti - Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism : AML/CFT) ตามคำแนะนำของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อดำเนินมาตรการทางการเงิน (Financial Action Task Force : FATF) ข้อแนะนำที่ ๓๒ การขนเงินสดว่า แต่ละประเทศต้องมีมาตรการเพื่อตรวจค้นการขนส่งเงินตราและตราสารเปลี่ยนมือผู้ถือระหว่างประเทศ การขนส่งเงินตราหรือตราสารที่ออกให้แก่ผู้ถือที่เปลี่ยนมือได้ข้ามแดนที่มีมูลค่าเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ไม่นเกิน ๑๕,๐๐๐ ดอลลาร์/ยูโร ต้องยื่นสำแดงข้อเท็จจริงต่อหน่วยงานที่มีอำนาจ จึงตราพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ บัญญัติเพิ่มเติมมาตรา ๖/๑ ซึ่งเป็นการบัญญัติขึ้นใหม่ แยกออกจากมาตรา ๔ ที่เป็นการกำกับดูแลควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินกรณีทั่วไป โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งหรือนำเงินตราเงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ ให้เงินตรา เงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือ เป็นของตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และให้นำมาตรา ๘ ทวิ วรรคสอง มาใช้บังคับ ดังปรากฏตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการส่งหรือนำเงินตราเงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือ ออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๙ และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน (ฉบับที่ ๖) ที่กำหนดให้การส่งหรือนำเงินตราเงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งมีมูลค่ารวมกันเกินจำนวนที่กำหนดออกไปนอกหรือเข้ามา

- ๕ -

ในประเทศ ต้องแจ้งรายการเกี่ยวกับเงินตรา เงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรในขณะผ่านศุลกากรทุกแห่งตามแบบที่กำหนด เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรได้รับแจ้งรายการดังกล่าวแล้ว ให้รวบรวมจัดส่งข้อมูลที่ได้รับแจ้งไปยังกระทรวงการคลังและสำนักงาน ปง. ทั้งนี้ หากประเทศไทยไม่มีมาตรการรองรับอาจส่งผลให้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความบกพร่องเชิงยุทธศาสตร์และถูกติดตามความคืบหน้าในการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลด้าน AML/CFT อย่างใกล้ชิด หากถูก FATF กำหนดให้เป็นประเทศที่มีความเสี่ยงต่อการฟอกเงินและการก่อการร้าย ก็จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ การเงิน การธนาคาร การค้าการลงทุน การทำธุรกรรมระหว่างประเทศ รวมถึงภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของประเทศไทยเป็นอย่างมาก สำหรับมาตรา ๘ ทวิ เป็นเรื่องการป้องกันและปราบปรามการลักลอบส่งหรือนำเงินออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ บัญญัติเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๕๔๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินและกฎหมายว่าด้วยศุลกากรไม่ชัดเจนและมีปัญหาในทางปฏิบัติ กรณีมีการลักลอบส่งหรือนำเงินออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศโดยผิดกฎหมายแต่ไม่สามารถจับได้ เหตุเพราะมีคำพิพากษาศาลฎีกาหลายฉบับพิพากษาว่าเงินตราไม่ใช่ของตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรเพื่อความชัดเจนและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงบัญญัติให้เงินตรา เงินตราต่างประเทศ ธนาครบัตรต่างประเทศ และหลักทรัพย์ทั้งของไทยและต่างประเทศ เป็นของตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ทั้งให้ถือว่ากรณีดังกล่าวเป็นการส่งหรือนำของต้องจำกัดออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศอันเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และให้นำกฎหมายว่าด้วยศุลกากรและอำนาจพนักงานศุลกากรตามกฎหมายมาใช้บังคับแก่กรณีดังกล่าว ทั้งนี้ การส่งหรือนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือ ออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ โดยฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๖/๑ เทียบได้กับความผิดเกี่ยวกับการนำเข้ามาในหรือส่งออกป็นอกราชอาณาจักรซึ่งของที่ยังมิได้ผ่านพิธีการศุลกากรตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๒ เป็นความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรอันเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง (๗) ซึ่งเป็นการดำเนินการต่อทรัพย์สินในทางแพ่งอันเป็นมาตรการพิเศษที่ใช้เพื่อติดตามและเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดินแยกต่างหากกับคดีอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง

- ๖ -

ประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ดังที่คณะกรรมการกฤษฎีกาเคยให้ความเห็นตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๑๗๐๒/๒๕๖๐ โดยในการร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินสามารถโต้แย้งคัดค้านคำร้องของพนักงานอัยการได้อย่างเต็มที่

๒. เลขาธิการวุฒิสภา จัดส่งสำเนารายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๒/๒๕๕๙ และครั้งที่ ๕๖/๒๕๕๙ สำเนารายงานการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๓/๒๕๒๘ สำเนารายงานการประชุมและสำเนาบันทึกการประชุมคณะกรรมการการเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๓/๒๕๕๙ เป็นพิเศษ ครั้งที่ ๓๕/๒๕๕๙ เป็นพิเศษ และครั้งที่ ๓๖/๒๕๕๙ เป็นพิเศษ และสำเนารายงานของคณะกรรมการการเศรษฐกิจ การเงินและการคลัง สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จัดส่งสำเนารายงานการประชุมและสำเนาบันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒/๒๕๒๘ เป็นพิเศษ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำโต้แย้งของผู้คัดค้าน ความเห็นและข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเอกสารประกอบแล้วเห็นว่า คดีเป็นปัญหาข้อกฎหมายและมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงยุติการไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง กำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๒๙ วรรคสอง และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๗ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” วรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง” มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

- ๗ -

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”
วรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่อง
ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล
ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง
อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้” มาตรา ๒๙ วรรคสอง บัญญัติว่า
“ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด
แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” และ
มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก” วรรคสอง
บัญญัติว่า “ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ เป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุม
จำกัด หรือห้ามการปฏิบัติกิจการที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเงิน หรือมีเงินตราต่างประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง
และกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่ปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมาย ประกาศ หรือคำสั่ง มีเจตนารมณ์เพื่อรวบรวม
เงินตราต่างประเทศไว้ในแหล่งกลาง ควบคุมการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศให้เป็นไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์
ต่อส่วนรวม โดยให้มีการชำระเงินในต่างประเทศได้เฉพาะกิจการที่จำเป็น เพื่อป้องกันการโอนทุน
ออกนอกประเทศ และเพื่อรักษาค่าเงินบาทหรืออัตราแลกเปลี่ยนไว้ให้มั่นคง มาตรา ๖/๑ บัญญัติเพิ่มเติม
โดยพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ เนื่องจากประเทศไทยเข้าเป็น
สมาชิกขององค์กรต่อต้านการฟอกเงินเอเชียแปซิฟิกและมีพันธกรณีที่ต้องเข้ารับการประเมินการปฏิบัติตาม
มาตรฐานสากลด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงิน
แก่การก่อการร้าย สมควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งหรือนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศ
และตราสารเปลี่ยนมือออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ และกำหนดให้เงินตรา เงินตราต่างประเทศ
และตราสารเปลี่ยนมือเป็นของตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรด้วย โดยมาตรา ๖/๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า
“นอกจากการออกกฎกระทรวงตามมาตรา ๔ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดเกี่ยวกับ
การส่งหรือนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศและตราสารเปลี่ยนมือออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ”
วรรคสอง บัญญัติว่า “ตราสารเปลี่ยนมือตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า ตัวแลกเปลี่ยน ตัวสัญญาใช้เงิน

- ๘ -

เช็ค หรือตราสารอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด แต่ไม่รวมถึงตราสารเปลี่ยนมือที่ระบุชื่อผู้รับเงิน และมีข้อกำหนดห้ามเปลี่ยนมือ” และวรรคสาม บัญญัติว่า “เงินตรา เงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือตามมาตรานี้ ให้ถือว่าเป็นของตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘ ทวิ วรรคสอง มาใช้บังคับ” ส่วนมาตรา ๘ ทวิ บัญญัติเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๗ เนื่องจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ และกฎหมายว่าด้วยศุลกากรไม่ชัดเจนและมีปัญหาในทางปฏิบัติ กรณีมีการลักลอบส่งหรือนำเงินตราไทยออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศโดยผิดกฎหมาย ทางราชการไม่สามารถริบเงินตราไทยจากบุคคลที่ทำการลักลอบนั้นได้ เพราะมีคำพิพากษาศาลฎีกาหลายฉบับพิพากษาว่าธนบัตรไทยของกลางมิใช่ “ของ” ตามความหมายในกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และเพื่อความชัดเจนและขจัดปัญหาในอนาคต สมควรกำหนดให้เงินตราไทย เงินตราต่างประเทศ ธนาकारบัตรต่างประเทศ และหลักทรัพย์ทั้งของไทยและต่างประเทศ เป็น “ของ” ตามความหมายในกฎหมายว่าด้วยศุลกากรด้วย โดยมาตรา ๘ ทวิ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบส่งหรือนำเงินออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทย ให้ถือว่าเงินตรา เงินตราต่างประเทศ ธนาकारบัตรต่างประเทศ หรือหลักทรัพย์ไม่ว่าของไทยหรือต่างประเทศ เป็นของตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การส่งหรือนำ หรือพยายามส่งหรือนำ หรือช่วยเหลือหรือเกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการส่งหรือนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศ ธนาकारบัตรต่างประเทศ หรือหลักทรัพย์ไม่ว่าของไทยหรือต่างประเทศออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทย โดยฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะกระทำด้วยวิธีใด ๆ ให้ถือว่าเป็นการส่งหรือนำของต้องจำกัดออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศไทยอันเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรด้วย และให้นำบทกฎหมายว่าด้วยศุลกากรและอำนาจพนักงานศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ว่าด้วยการตรวจของและป้องกันลักลอบหนีศุลกากร การตรวจค้น การยึดและริบของ หรือการจับกุมผู้กระทำความผิด การแสดงเท็จและการฟ้องร้อง มาใช้บังคับแก่การกระทำดังกล่าว รวมทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้อง”

- ๙ -

ข้อโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ว่า พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ บัญญัติให้ถือว่าเงินตราต่างประเทศเป็นของตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และให้ถือว่าการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ทำให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง (๗) ด้วย เป็นการขยายความหมายคำว่า “ของ” ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร เป็นเหตุให้บุคคลต้องรับโทษหนักขึ้น ขัดต่อหลักนิติธรรม เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรในการพิจารณาผู้กระทำความผิดที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ด้วยเหตุแห่งสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินซึ่งเป็นโทษทางอาญา โดยพนักงานอัยการไม่ต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาของผู้คัดค้าน กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการใช้สอยทรัพย์สินของผู้คัดค้าน ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๗ นั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ เป็นบทบัญญัติที่ใช้เป็นมาตรการกำกับดูแลการเคลื่อนไหวของเงินตราและเงินตราต่างประเทศ เพื่อป้องกันการนำออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศโดยไม่จำกัด หรือลักลอบส่งหรือนำเงินตราและเงินตราต่างประเทศที่ได้มาโดยมิชอบ ด้วยกฎหมายออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ เนื่องจากการลักลอบขนเงินตราและเงินตราต่างประเทศผ่านแดนถูกใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเงินตราต่างประเทศที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เป็นภัยคุกคามที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงทางการเงินของประเทศ จำเป็นต้องมีมาตรการและการดำเนินการที่เหมาะสมเพียงพอในการจัดการกับภัยคุกคามดังกล่าว ดังที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการส่งหรือนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๙ ประกอบประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน (ฉบับที่ ๖) ที่กำหนดให้การส่งหรือนำเงินตรา เงินตราต่างประเทศ และตราสารเปลี่ยนมือ ซึ่งมีมูลค่ารวมกันเกินจำนวนที่กำหนดออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศ ต้องแจ้งรายการเกี่ยวกับเงินตราดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรในขณะผ่านศุลกากรทุกแห่ง และให้พนักงาน

- ๑๐ -

เจ้าหน้าที่ศุลกากรรวบรวมจัดส่งข้อมูลที่ได้รับแจ้งไปยังกระทรวงการคลังและสำนักงาน ป.ป.ง. เพื่อเป็นการสกัดกั้นมิให้ผู้ประกอบอาชญากรรมหรือผู้ที่ลักลอบส่งหรือนำเงินออกไปนอกหรือเข้ามา ในประเทศโดยมิชอบด้วยกฎหมายนำเงินตราหรือเงินตราต่างประเทศที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ไปใช้ประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ จึงให้ถือว่าเงินตรา และเงินตราต่างประเทศ เป็น “ของ” ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร การฝ่าฝืนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตาม กฎกระทรวง ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ เป็นการส่งหรือนำของต้องจำกัดออกไปนอกหรือเข้ามาในประเทศเป็นความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และให้นำบทกฎหมายว่าด้วยศุลกากรและอำนาจพนักงานศุลกากร ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจของและป้องกันลักลอบหนีศุลกากร การตรวจค้น การยึดและริบของ หรือการจับกุมผู้กระทำความผิด การแสดงเท็จและการฟ้องร้อง มาใช้บังคับแก่การกระทำ ดังกล่าว รวมทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้อง ในการใช้บังคับกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การกระทำ ฝ่าฝืนหรือละเลยดังกล่าวเทียบได้กับความผิดเกี่ยวกับการนำเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรซึ่งของ ที่ยังมีได้ผ่านพิธีการศุลกากรตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๒ เป็นความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรอันเป็นความผิดมูลฐานที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง (๗) เป็นอาชญากรรม ที่มีความเสี่ยงสูงด้านการฟอกเงินที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าวมาตั้งแต่ต้น พระราชบัญญัติ ควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ บัญญัติขึ้น เพื่อให้มาตรการและการดำเนินการตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มีความสอดคล้องรองรับในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบส่งหรือนำเงินตราออกไปนอกหรือเข้ามา ในประเทศโดยมิชอบด้วยกฎหมาย การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงิน แก่การก่อการร้ายตามมาตรฐานสากล อันเป็นมาตรการสำคัญที่จะช่วยในการตรวจสอบ สืบสวน และสกัดกั้นการลักลอบขนเงินตราและเงินตราต่างประเทศข้ามพรมแดนประเทศ มิได้เป็นบทบัญญัติ ที่เป็นการขยายความหมายคำว่า “ของ” ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเป็นเหตุให้บุคคลต้องรับโทษหนักขึ้น หากไม่มีมาตรการดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

การเงิน การธนาคาร การค้าการลงทุน การทำธุรกรรมระหว่างประเทศ รวมถึงภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาซึ่งน้ำหนักระหว่างผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลกับประโยชน์สาธารณะที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายแล้วเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน อีกทั้งเป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับกับบุคคลโดยเสมอภาค มิได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ศาลการเป็นผู้พิจารณาว่าการกระทำใดเข้าลักษณะความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง (๗) ที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม หากการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ได้รับผลกระทบย่อมใช้สิทธิทางศาลได้ นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเคยรับรองไว้แล้วในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๐ - ๔๑/๒๕๔๖ ว่า การดำเนินการต่อทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นการดำเนินการทางแพ่งแยกต่างหากกับทางอาญา ซึ่งเป็นมาตรการพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะที่รัฐกำหนดให้ใช้การดำเนินการทางแพ่งต่อทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นความผิดมูลฐานตามมาตรา ๓ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสังคมหรือประโยชน์สาธารณะ ป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติ ติดตามและเรียกคืนทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด อีกทั้งมาตรการทางแพ่งสำหรับการร้องขอให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดิน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินสามารถโต้แย้งคัดค้านคำร้องดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ และมีสิทธิที่จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือตนเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้ทรัพย์สินมาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกฤษฎาธารณะ ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งให้ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตกเป็นของแผ่นดินจึงไม่ใช่บทบัญญัติที่เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินที่เป็นโทษทางอาญาที่จะอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ ไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการใช้ทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้น พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ เป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค

- ๑๒ -

ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ขัดต่อหลักให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย
ไม่มีความผิด และไม่เป็นการจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลโดยไม่มีกฎหมายบัญญัติ ไม่ขัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๒๙ วรรคสอง และมาตรา ๓๗
วรรคหนึ่งและวรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๖/๑ และมาตรา ๘ ทวิ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖
มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม มาตรา ๒๙ วรรคสอง และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง

(คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๖๗)

Handwritten signature

(นายปัญญา อุดชาชน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Handwritten signature

(นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Handwritten signature

(นายวิรุฬห์ แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Handwritten signature

(นายจิรนิติ หะวานนท์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Handwritten signature

(นายนภดล เทพพิทักษ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Handwritten signature

(นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Handwritten signature

(นายอุดม รัฐอมฤต)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

Handwritten signature

(นายสุเมธ รอยกุลเจริญ)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ